

Національний університет
водного господарства
та природокористування

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВОДНОГО ГОСПОДАРСТВА
ТА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

Навчально-науковий інститут права
Кафедра спеціальних юридичних дисциплін

07-01-36

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-педагогічної,
методичної та виховної роботи

_____ О.А. Лагоднюк

« ____ » _____ 2020 р.

Національний університет
водного господарства
та природокористування

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Program of the Discipline

ЮРИДИЧНА РИТОРИКА
LEGAL RHETORIC

спеціальність 081 «Право»
Specialt 081 «Law»
(шифр і назва спеціальності)
(code and name of the specialty)

Рівне 2020

Національний університет

Робоча програма навчальної дисципліни «Юридична риторика» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, які навчаються за освітньо-професійною програмою «Право» спеціальності 081 «Право». Рівне: НУВГП, 2020. 19 с.

Розробник: Якимчук М.Ю. кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальних юридичних дисциплін

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри спеціальних юридичних дисциплін

Протокол № 05 від «22» січня 2020 року

Завідувач кафедри спеціальних юридичних дисциплін
_____ В.І. Кафарський

Керівник групи забезпечення _____ В.І. Кафарський
спеціальності 081 «Право»

Робочу програму схвалено науково-методичною радою з якості Навчально-наукового інституту права

Протокол № 04 від «22» січня 2020 р.

Голова науково-методичної ради з якості Навчально-наукового інституту права

_____ проф. В.І. Цимбалюк

«22» січня 2020 р.

© М.Ю. Якимчук, 2020
© НУВГП, 2020

Вступ

Програму нормативної навчальної дисципліни «Юридична риторика» складено відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра спеціальності 081 «Право».

Це пояснюється високою суспільною потребою у фахівцях, які мають не лише високий рівень знань, а й вміння кваліфіковано і переконливо, вільно володіючи українською юридичною термінологією, відстоювати справедливість, захищати права та інтереси людини і суспільства.

Програма навчальної дисципліни «Юридична риторика» складається з двох модулів, що охоплюють теми, які містять навчальний матеріал щодо теоретичних знань про поняття красномовства, його типи та історичні джерела, проблеми взаємодії оратора та аудиторії, його мовну та мовленнєву культуру і методичні прийоми підготовки промов різних типів, а також містить матеріал щодо риторичних особливостей судового допиту, дебатів та промов, прикладних основ публічного виголошення ораторських промов.

Міждисциплінарні зв'язки. Місце навчальної дисципліни визначається її інтегральним характером, міждисциплінарним дискурсом; тісним зв'язком із комплексом гуманітарних дисциплін, як-от «Історія української культури», «Історія держави і права України», «Історія держави і права зарубіжних країн», «Філософія», «Логіка», які сприяють розвитку поглибленню уявлень студентів про теоретичні й практичні аспекти ораторського мистецтва від найдавніших часів до сучасності, виступають підґрунтям для формування практичних навичок професійного мовлення тощо.

Вимоги до знань та умінь визначаються галузевими стандартами вищої освіти України.

Анотація

Сьогодні вимагає від працівника юридичної сфери не лише фахових компетентностей, а й уміння правильно і гарно спілкуватися з колегами, коректно і переконливо вести дискусію, цікаво і грамотно будувати свій виступ перед аудиторією. Навчити цьому може риторика – наука про закони управління мисленнево-мовленнєвою діяльністю, тобто про закони, які визначають ефективність цієї діяльності. Адже високий рівень комунікативної компетентності юриста сприяє верховенству права, формуванню і утвердженню правової держави

Робоча програма нормативної навчальної дисципліни «Юридична риторика» вміщує два змістових модулі. У першому викладено основні положення теорії та історії риторики, а в другому – юридичної риторики.

Ключові слова: юридична риторика, комунікація, дискусія, мисленнево-мовленнєва діяльність, публічний виступ.

Abstract

Today, it requires not only a professional competency professional, but also the ability to communicate properly and properly with colleagues, to have a fair and convincing discussion, to build an interesting and competent presentation in front of an audience. This can be taught by rhetoric - the science of the laws of management of speech and speech activity, that is, the laws that determine the effectiveness of these activities. After all, a high level of communication competence of a lawyer contributes to the rule of law, the formation and establishment of the rule of law

The Legal Rhetoric curriculum contains two content modules. The first sets out the basic principles of the theory and history of rhetoric, and the second - legal rhetoric.

Keywords: legal rhetoric, communication, discussion, thinking and speaking, public speaking.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 5	Галузь знань 08 «Право» Спеціальність 081 «Право»	Нормативна	
Модулів – 1	Рівень вищої освіти: <i>бакалавр</i>	Рік підготовки: 1-й	Рік підготовки: 1-й
Змістових модулів – 2		Семестр – 2-й	Семестр – 2-й
Загальна кількість годин – 150		Лекції – 30 год.	Лекції – 2 год.
Тижневих годин для денної форми навчання:		Практичні – 22 год.	Практичні – 16 год.
аудиторних – 2		Самостійна робота – 98 год.	Самостійна робота – 132 год.
самостійної роботи студента – 5		Вид контролю – залік	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить:

Для денної форми навчання 33% до 67%

Для заочної форми навчання 9% до 91%

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

2.1. Мета дисципліни – формування у здобувачів вищої освіти знань про теоретичні основи риторики та судового красномовства; опанування формами ефективної переконуючої комунікації у нестандартних юридичних ситуаціях; практичне володіння сучасними технологіями публічного мовлення, комунікативного впливу.

2.2. Завдання навчальної дисципліни визначаються її специфічним значенням у процесі підготовки майбутніх юристів. Акцентується увага на здобутті студентами знань і вмінь, необхідних у майбутній практичній діяльності за фахом, а саме на:

- ознайомленні студентів основами риторики як науки;
- з'ясуванні статусу сучасної риторики та її зв'язків з іншими науками;
- розвитку навичок підготовки промови на визначену тему.

2.3. Згідно з вимогами освітньо-кваліфікаційної програми здобувачі вищої освіти повинні **знати**:

- змісту основних понять, законів та видів риторики;
- основних видів ораторського мистецтва;
- історичних витоків красномовства (риторичні традиції Стародавнього світу, Середньовіччя, Нового часу), особливостей розвитку риторики в Україні та сучасного статусу ораторського мистецтва у світі;
- основи ефективної комунікації;
- особливості мовного впливу;
- правила поведінки оратора.

Після вивчення навчальної дисципліни «Юридична риторика» здобувач вищої освіти повинен **уміти**:

- правильно будувати і виголошувати промови в суді;
- застосовувати прийоми ефективної аргументації і мовного впливу;
- вміло застосовувати вербальні і невербальні засоби спілкування;
- ефективно аналізувати аудиторію та слухачів;
- розвивати особистий ораторський стиль;
- демонструвати культуру ведення суперечки;

3. Програма навчальної дисципліни

МОДУЛЬ I

Змістовий модуль I

Загальнотеоретичний аспект риторики як науки

Тема 1. Сутність риторики як науки і навчальної дисципліни

Предмет, мета та завдання курсу. Сутність і компоненти поняття «риторична формула». Зв'язок риторики з іншими науками. Основні поняття класичної риторики. Основні розділи класичної риторики. Риторичні закони (концептуальний закон, закон моделювання аудиторії, тактичний закон, мовленнєвий закон, закон ефективної комунікації, системно-аналітичний закон).

Тема 2. Історичні етапи розвитку риторики

Періодизація риторики. Риторика Стародавньої Греції (Демосфен, Сократ, Платон, Аристотель). Риторика у Стародавньому Римі (Цицерон, Гай Юлій Цезар, Квінтіліан). Видатні вітчизняні ритори (Іван Вишенський, Григорій Сковорода). Риторика в Києво-Могилянській академії (Інокентій Гізель, Лазар Баранович, Стефан Яворський, Феофан Прокопович). Українська риторична спадщина XIX-XXI ст.

Тема 3. Публічне мовлення та його специфіка

Якісні характеристики публічного мовлення. Голос. Тренування голосу. Пауза. Дикція. Інтонація. Поза, жести, міміка людини під час мовлення. Невербальна риторика як система знаків. Вплив публічного мовлення на поведінку людини, його значення в юридичній діяльності.

Тема 4. Культура мови

Поняття культури мови. Функції мови. Культура мови: лексична культура, граматична правильність, орфоепічна правильність, виразність. Спілкування як механізм взаємодії людей. Культура мовлення у професійній діяльності

Тема 5. Види красномовства

Основні види (жанри) ораторського мистецтва. Соціально-політичне красномовство. Академічне красномовство. Соціально-побутове красномовство. Рекламне красномовство. Види публічних виступів.

Тема 6. Підготовка до публічного виступу

Зміст, структура та основні вимоги до публічного виступу. Фігури мовлення. Редагування підготовленого тексту. Зовнішня культура оратора. Методи запобігання хвилюванню під час виступу. Вивчення надрукованих промов і тренування пам'яті. Попередня підготовка до промови. План промови. Вступ. Головна частина. Міркування. Закінчення виступу.

Тема 7. Мистецтво спору (полеміки)

Поняття спору. Форма проведення спору. Поведінка учасників спору. Основні вимоги культури спору. Правильне оперування поняттями у спорі. Мистецтво відповідати на запитання. Праця оратора над собою. Зовнішня культура оратора. Контакт з аудиторією. Врахування особливостей аудиторії.

Змістовий модуль II

Юридична риторика

Тема 8. Юридичне красномовство як різновид ораторського мистецтва

Поняття судової риторики. Виникнення судової риторики. Види доповідей. Загальна характеристика судової промови. Особливості підготовки судової промови та її структура. Основні етапи підготовки до виступу. Використання риторичних засобів у судовій промові. Логічна обґрунтованість та її значення для судової промови. Композиційна стрункість

Тема 9. Підготовка судової промови

Поняття та предмет судової промови. Засади судової промови. Функції судової промови. Види судових промов. Репліки. Збирання матеріалу, його аналіз, систематизація. Письмова підготовка судової промови. Характеристика судової аудиторії.

Тема 10. Судове мовлення як процес

Поняття судового мовлення. Особливості судової промови. Судові дебати. Характеристика судової аудиторії. Етика судового оратора. Доказ у публічному виступі. Спростування. Пред'явлення доказів у судовій промові. Логічні основи судового мовлення. Правила і помилки висунення тези, аргументації і демонстрації

Тема 11. Полеміка в діяльності юриста. Роль та значення полеміки в судовому слідстві

Полемічний початок судового допиту. Основні принципи судового розгляду – безпосередність, усність і безперервність. Види судового допиту (основний, повторний, додатковий) та методи проведення допиту (прямий, перехресний, шаховий). Характеристика риторичної стратегії допиту обвинуваченого, свідків, потерпілих, експерта.

Тема 12. Судовий допит Основні принципи судового розгляду

Види судового допиту. Допит обвинуваченого. Допит свідків. Послідовність допиту свідків. Допит потерпілого. Допит експерта. Допит експерта в суді та під час попереднього слідства: порівняльний аналіз.

Тема 13. Судові дебати: комунікативний аспект. Підготовка судового ратора до виступів, техніка, культура та етика судових дебатів

Відмінність судового мовлення від інших видів публічного мовлення. Суть, зміст та структуру судових дебатів. Етапи підготовки оратора до виступів у судових дебатах: досудовий; під час судового слідства; кінцевий (завершальний). Технікою судових дебатів. Культура й етика судових дебатів. Вимоги до етичного поведіння оратора в судових дебатах

Тема 14. Промова державного обвинувача

Прокурорська риторика: різновиди та структура. Зміст і побудова обвинувальної промови. Вступна частина промови.

Виклад програми виступу. Виклад фактичних обставин злочину (фабула справи). Способи викладу фактичних обставин справи. Аналіз і оцінка зібраних у справі доказів. Обґрунтування кваліфікації злочину. Характеристика особи підсудного. Необхідна оборона. Співучасть. Обґрунтування пропозиції про міру покарання, цивільний позов. Аналіз причин і умов, що сприяли вчиненню злочину. Риторика прокурора у судових дебатах. Заключна частина промови. Репліка прокурора. Промова прокурора при відмові від обвинувачення

Тема 15. Захисна промова

Поняття та зміст захисної промови адвоката. Вступна частина захисної промови. Обґрунтування кваліфікації злочину. Характеристика особи підсудного. Міркування про цивільний позов, міру покарання. Заключна частина захисної промови. Репліка адвоката. Альтернатива у захисній промові

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів	Кількість годин							
	Денна форма				Заочна форма			
	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
		лекції	семінари	сам. р.		лекції	семінари	сам. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
МОДУЛЬ 1								
Змістовий модуль I								
<i>Загальнотеоретичний аспект риторики як науки</i>								
Тема 1. Сутність риторики як науки і навчальної дисципліни	11	2	2	7	11	1	1	9
Тема 2. Історичні етапи розвитку риторики	10	2	1	7	10		1	9
Тема 3. Публічне	10	2	1	7	12		2	10

мовлення та його специфіка								
Тема 4. Культура мови	11	2	2	7	10		1	9
Тема 5. Види красномовства	11	2	2	7	11		1	10
Тема 6. Підготовка до публічного виступу	11	2	2	7	10		1	9
Тема 7. Мистецтво спору (полеміки)	11	2	2	7	11		1	10
Разом змістовий модуль I	75	14	12	49	75	1	8	66
Змістовий модуль II Юридична риторика								
Тема 8. Юридичне красномовство як різновид ораторського мистецтва	9	2	1	6	10	1	1	8
Тема 9. Підготовка судової промови	9	2	1	6	9		1	8
Тема 10. Судове мовлення як процес	9	2	1	6	10		1	9
Тема 11. Полеміка в діяльності юриста. Роль та значення полеміки в судовому слідстві	9	2	1	6	9		1	8
Тема 12. Судовий допит. Основні принципи судового розгляду	9	2	1	6	9		1	8
Тема 13. Судові дебати: комунікативний аспект. Підготовка судового риторика до виступів, техніка, культура та етика судових дебатів	9	2	1	6	10		1	9
Тема 14. Промова державного обвинувача	10	2	2	6	9	1		8

Тема промова	15. Захисна промова та природокористування	11	2	2	7	9	1		8
Разом змістовий модуль II		75	16	10	49	75	1	8	66
Всього годин		150	30	22	98	150	2	16	132

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Сутність риторики як науки і навчальної дисципліни	2	1
2	Публічне мовлення та його специфіка	2	1
3	Види красномовства	2	1
4	Підготовка до публічного виступу	2	1
5	Мистецтво спору (полеміки)	2	2
6	Юридичне красномовство як різновид ораторського мистецтва	2	1
7	Підготовка судової промови	2	1
8	Полеміка в діяльності юриста. Роль та значення полеміки в судовому слідстві	2	2
9	Судові дебати: комунікативний аспект. Підготовка судового риторика до виступів, техніка, культура та етика судових дебатів	2	2
10	Промова державного обвинувача	2	2
11	Захисна промова	2	2
Разом		22	16

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Виникнення і розвиток риторики у Стародавній Греції	4	7
2	Вплив конфуціанства та даосизму на розвиток релігійної риторики Стародавнього Китаю	4	6

3	«Повчання» Володимира Мономаха у контексті давньоруського красномовства	5	6
4	Києво-Могилянська академія – навчальний заклад з пріоритетом риторики	4	7
5	Риторика доби української бароко в Україні	5	7
6	Сутність та проблеми взаємодії оратора і аудиторії	4	8
7	Зовнішня культура оратора	4	8
8	Виникнення судової риторики	7	9
9	Тактика допиту обвинуваченого	7	8
10	Особливості судової промови	7	8
11	Судова етика. Етичні норми полеміки	6	8
12	Зміст і структура судових дебатів	7	8
13	Судові дебати у кримінальних справах	7	9
14	Судові дебати у цивільних справах	7	9
15	Зміст і побудова обвинувальної промови	6	8
16	Поняття та зміст захисної промови адвоката	7	9
17	Промови видатних судових риторів	7	7
Разом		98	132

7. Методи навчання

Комплексне використання різноманітних методів організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності студентів та методів стимулювання і мотивації їх навчання, що сприяють розвитку творчих засад особистості майбутнього фахівця з правознавства з урахуванням індивідуальних особливостей учасників навчального процесу й спілкування.

З метою формування професійних компетенцій широко впроваджуються інноваційні методи навчання, що забезпечують комплексне оновлення традиційного педагогічного процесу: *робота в малих групах; ділові та рольові ігри; тестові завдання; виконання індивідуальних науково-правових досліджень; ситуативне моделювання; навчальні дискусії; опрацювання дискусійних питань; практичні вправи; проблемні лекції, які переважно спрямовані на висвітлення основних теоретичних і прикладних питань ораторського мистецтва від найдавніших часів до сучасності; лекції-тренінги, які дозволяють поєднати*

теоретичний матеріал з практичним його закріпленням. Для цього використовується мультимедійний проектор, ілюстративний матеріал (опорні схеми, таблиці, аудіо- та відеоматеріал); робота в малих групах; презентація групою студентів розробленої ними теми, яка охоплює актуальні проблемні питання, з проведенням подальшої дискусії між іншими малими групами, викладачем та експертами (яких визначає викладач), з тих питань, що виносяться на обговорення; моделювання міні-ситуацій (використання кейс-методу), вирішення практичних ситуацій, які можуть виникнути у професійній риторичній діяльності.

Застосування такої методики дає змогу студентам отримати певні навички з ораторського мистецтва, ефективної комунікації, культури спілкування, адаптувати теоретичні знання до практичних умов.

8. Методи контролю

Педагогічний контроль здійснюється з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, систематичності і системності, всебічності та професійної спрямованості контролю.

Використовуються такі методи контролю (усного, письмового), які мають сприяти підвищенню мотивації студентів – майбутніх фахівців до навчально-пізнавальної діяльності. Відповідно до специфіки фахової підготовки перевага надається письмовому контролю. Контрольні завдання за змістовим модулем включають тестові питання (одна правильна відповідь з чотирьох запропонованих).

Контроль самостійної роботи проводиться:

- з лекційного матеріалу – шляхом перевірки конспектів;
- з семінарських занять – на основі перевірки конспектів, усних відповідей та виконаних завдань.

Усі форми контролю включено до 100-бальної шкали оцінки.

Оцінювання результатів поточної роботи (завдань, що виконуються на семінарських заняттях, результати самостійної роботи студентів) проводиться за такими критеріями:

завдання до семінарського заняття (у % від кількості балів, виділених на завдання із заокругленням до цілого числа):

0 % – завдання не виконано;

Національний університет
водного господарства
та природокористування

40% – завдання виконано частково та містить суттєві помилки методичного або розрахункового характеру;

60% – завдання виконано повністю, але містить суттєві помилки у розрахунках або в методиці;

80% – завдання виконано повністю і вчасно, проте містить окремі несуттєві недоліки (розмірності, висновки, оформлення тощо);

100% – завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

9. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота											Сума	
Змістовий модуль № 1					МК №1	Змістовий модуль № 2					МК № 2	100
30						30						
T.1	T.2	T.3	T.4	T.5	T.6	T.7	T.8	T.9	T.10	T.11	20	
6	6	6	6	6	5	5	5	5	5	5		

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою
	для заліку
90–100	зараховано
82–89	
74–81	
64–73	
60–63	
35–59	не зараховано з можливістю повторного складання
0–34	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням курсу

10. Методичне забезпечення

Методичне забезпечення навчальної дисципліни «Юридична риторика» включає:

1. 07-01-78 Методичні вказівки до виконання практичних завдань та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Юридична риторика» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, які навчаються за освітньо-професійною програмою «Право» спеціальності 081 «Право» денної та заочної форми навчання [Електронне видання] / М.Ю. Якимчук. Рівне : НУВГП, 2020.

2. Конспект лекцій на паперових носіях.

3. Конспект лекцій на електронних носіях.

4. Нормативні документи Міністерства освіти і науки.

5. Мультимедійні презентації до тем дисципліни «Юридична риторика».

6. Роздавальний матеріал до семінарських занять.

11. Рекомендована література

Базова:

1. Правова риторика: навчальний посібник для студентів вузів / О. Б. Олійник. К. : Кондор, 2010. 166 с.

2. Риторика: искусство говорить свободно и убедительно / Вольфганг Ментцель. 5-е изд., стер. М. : СмарТБук, 2011. 132 с.

3. Рогожкин О. В. Риторика: загальна, судова, оперативна: підруч. для студ. і курсантів юрид. спец.: підруч. для студ. вищ. навч. закл. Вид. 2-ге, допов. Донецьк: Донецький юридичний інститут МВС України, 2012. 298 с.

4. Судова риторика: навчальний посібник для студентів вузів / В. В. Молдован. К. : Кондор, 2010. 496 с.

5. Сучасна ділова риторика: навч. посіб. / О. Б. Олійник. К. : Кондор, 2010. 166 с.

6. Юридична риторика: теорія і практика: навчальний посібник для студентів вузів / О. Б. Олійник, В. В. Молдован. К. : Кондор, 2009. 213 с.

Допоміжна

7. Бредемайер К. Черная риторика: Власть и магия слова / К. Бредемайер. М.: Альпина Бизнес Букс, 2005. 222 с.

8. Голуб Н. Б. Риторика у вищій школі: монографія. Національний педагогічний ун-т ім. Михайла Драгоманова. Черкаси: Брама-Україна, 2008. – 400с.

9. Гончарова О. Давньогрецька риторика як теоретичний дискурс. Аристотель: від метатеорії до інструменталістської теорії риторики. *Вісник Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2008. № 4 . С.26-31.

10. Каньоса П. С. Риторика: навч. посіб.; Кам'янець Поділ. нац. ун-т ім. Івана Огієнка. Кам'янець-Подільський : Зволейко Д. Г., 2011. 207 с.

11. Коваленко С. М. Сучасна риторика: навч.-практ. посіб. Т.: Мандрівець, 2007. 184с.

12. Кравець Л. Риторика як класична основа системи освіти європейських народів. *Рідні джерела*. 2000. № 4. С.12-18.

13. Куньч З. Й. Українська риторика: історія становлення і розвитку: навч. посіб. Нац. ун-т «Львів. політехніка». Л.: Вид-во Львів. політехніки, 2011. 248 с.

14. Лузік Е.В., Ільїна Т.В. Риторика: майстерність переконання: Навч. посібник. К. : НАУ, 2005. 83с.

15. Мацько Л., Мацько О. Вітчизняна риторика. *Дивослово*. 2002. № 12. С.20-25.

16. Мацько Л., Мацько О. Риторика Стародавньої Греції і Стародавнього Риму. *Дивослово*. 2002. № 1. С.33-40.

17. Общая риторика / А.К. Авеличев (общ.ред.), Е.Э. Разлогова (пер.с фр.), Б.П. Нарумов (пер.с фр.). Изд. 2-е, стер. М. : URSS. КомКнига, 2006. 380 с.

18. Олійник О. Б. Прокурорська риторика: підручник для студентів вузів. К.: Алерта, 2008. 304 с.

19. Олійник О. Прокурорська риторика як комплексна міждисциплінарна наука. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2008. № 1. С.106-111.

20. Олійник О. Прокурорська риторика: різновиди та структура. *Юриспруденція: теорія та практика*. 2008. № 7. С.2-8.

21. Олійник О. Професійна риторика прокурора на етапі попереднього слухання справи. *Юриспруденція: теорія та практика*. 2009. № 11. С.2-7.

22. Олійник О.Б. Риторика прокурора у судових дебатах. Обвинувальна промова. *Юриспруденція: теорія та практика*. 2009. № 12. С.2-8. 259

23. Олійник О. Юридична риторика як теоретична і прикладна наука: реалії та перспективи розвитку. *Право України*. 2010. № 11. С.229-233.

24. Ораторське мистецтво: навчальний посібник для студентів юридичних спеціальностей вузів / ред. Н.П. Осипова. Х.: Одіссей, 2007. 144 с.

25. Павлищев О. Ораторське мистецтво – невід’ємна частина правосуддя. *Закон і бізнес*. 2004. 1-10 трав. (№ 18). С.10.

26. Риторика, или Ораторское искусство: учебное пособие для студентов вузов / Сост. И.Н. Кузнецов. М.: ЮНИТИ, 2004. 432 с.

27. Риторика: екскурс в історію вчень і понять: навчальний посібник для студентів вузів / В.М. Вандишев. К.: Кондор, 2006. 263 с.

28. Риторика: навчальний посібник для студентів вузів / Л.С. Спанатій. К.: Ін Юре, 2008. 144 с.

29. Риторика: навчальний посібник для студентів вузів / Н.А.Колотілова. К.: Центр навчальної літератури, 2007. 231 с.

30. Риторика: учеб. пособие для студентов вузов / Е. В. Клюев. – М.: Приор-издат, 2005. 270 с.

31. Риторика: учебник для студентов вузов / З.С. Смелкова, Н.А. Ипполитова, Т. А. Ладыженская та ін; Ред. Н. А. Ипполитова. М.: Проспект, 2006. 448 с.

32. Спанатій Л. С. Риторика: навч. посіб. для студ. ВНЗ. К.: Ін Юре, 2008. 143с.

33. Сучасна риторика: навчально-практичний посібник / С.М. Коваленко. Тернопіль: Мандрівець, 2007. 183 с.

34. Факультативний курс з української мови. Риторика / М.В. Микитюк. Х.: Основа, 2007. 188 с.

35. Харченко Ю. В. Політична риторика в діалозі «Схід – Захід»: соціально-філософський аналіз: дис... канд. філос. наук: 09.00.03; Національний авіаційний ун-т. К., 2008. 210 с.

Інформаційні ресурси

36. Мацько Л.І, Мацько О.М. Риторика. URL : <https://pidruchniki.com/19991130/ritorika/ritorika>

Національний університет
водного господарства
та природокористування

37. Міхалкіна Н.В. Риторика. URL : <https://stud.com.ua/65415/ritorika/ritorika>

38. Риторика загальна та судова: Навч. посіб. / С.Д. Абрамович, В.В. Молдован, М.Ю. Чикарькова. URL : <https://lawbook.online/page/ritorika/ist/ist-23--idz-ax296.html>

Національний університет
водного господарства
та природокористування